

Coordonatorii colecției:

Simona MODREANU
Livia IACOB

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**CRĂCIUNESCU, POMPILIU****Nostos și creație. Eseuri / Pompiliu CRĂCIUNESCU**

Iași : Junimea, 2025

ISBN 978-973-37-2875-7

80

Redactor: Frăguța ZAHARIA
Tehnoredactor: Cezar BACIU
Coperta: Ionuț BROȘTIANU

Editura JUNIMEA,
Bulevardul Carol I
Parcul Copou, Iași
700 506
C. P. 85, Oficiul Poștal nr. 1, Iași
e mail: edjunimea@gmail.com
revistascriptor@gmail.com
Telefon: 0232 705 837

© Pompiliu CRĂCIUNESCU
© Editura JUNIMEA, IAȘI – ROMÂNIA

Pompiliu CRĂCIUNESCU

Nostos și Creație

Eseuri

Editura JUNIMEA
2025

SUMAR

Înțelesuri	5
------------------	---

PRIBEGIA SAU OPERA-NOSTOS

Cartea pribeagă	11
(Trans)Cultura: locuire în lumea sensului	11
Eminescu, arhetip al „țăranului de la Dunăre”	15
Înglobantul ca <i>nostos</i>	17
Știm mai multe, dar nu mai mult	19
O relație necesară	22
L.M. Arcade și automorfismul textual	25
<i>Alte zări românești</i>	25
<i>Miorița fără pășune sau despre imposibilitizare</i>	26
O „savoare unică”	31
Platon, agonistul apostat	32
Un avatar teoretic: „personajul conceptual”	32
<i>Scrisoarea a șaptea</i>	35
Flacăra invizibilă	42
Între Chardin și Bohm	42
<i>Flacăra invizibilă: de la Herrera la Brâncuși</i>	43

OIKOS-PRIBEGIE

Vântul pierzaniei și ființa națiunii	55
Legământul și miriștea-oikos: Grigore Vieru	59
Starea de zeitudine: ION HADÂRCĂ	71

Caragiale, între Eminescu și Barbu	83
Un dialog cu dublă față.....	83
Demonul teoriei	91
Macedonski: Un nietzschean care se ignoră?	100
O acuză nedreaptă.....	100
O lume veridică: <i>Olimpul aparenței</i>	101
Între sori și căi lactee.....	105
Un dionisiac temperat: Tudor Vianu	108
Avatarurile erudiției	108
Un spirit bivalent.....	112
„Ultimul om cu adevărat universal”	116
Neliniștire și tristeți: Petru Creția – Fernando Pessoa	118
O realitate <i>parțial</i> reală.....	118
Chipuri ale tristeții.....	119
Îngerul istoriei	125
Demonul istoriei	127
Împărăția sunetelor arse: Ștefan Aug. Doinaș	131
Faldurile Eului	131
O „aventură temerară”	132
<i>Adevărata scară</i>	134
Împărăția sunetelor arse.....	136
NOSTOS și OIKOS: Brâncuși, portret în sfumato	141
<i>Héteros autós vs alter ego</i>	141
De la vertijul imanenței la sinecdoca vizuală	142
Bibliografie	151

CARTEA PRIBEAGĂ

Scris la Madrid în intervalul noiembrie 1964 – noiembrie 1965 și publicat anul următor la Paris, iar la București în 2016, *Journal d'un paysan du Danube* este o carte funciar românească: forțele sale portante – locuri, oameni, evenimente – emerg *din* și reverberează în certitudinea autorului după care „nu există decât un singur Pământ al Făgăduinței: locul unde ai învățat să trăiești” (Horia, 2016: 35). Totodată – grație altor locuri, întâmplări, personaje –, această carte răzbate într-un orizont cultural deschis, gödelian, conciliind subiacent (dar dinamic) cele două perspective teoretice consacrate în privința culturii, prin Herder și Humboldt: concepția *particularist-identitară* și, respectiv, viziunea *axiologic-universalistă*. Astfel, *Jurnalul unui țaran de la Dunăre* dă expresie plenară unui adevăr fără umbră: Vintilă Horia este, așa cum el însuși se considera, „un european de origine română, în sensul medieval și roman al termenului” (*ibidem*: 157).

De bună seamă însă că *habent sua fata libelli*; iar aceasta, nu arareori, mult dincolo de *pro captu lectoris!*

(Trans)Cultura: locuire în lumea sensului

În pofida coloraturii lor asertive, afirmațiile mele liminare nu topesc textura aporetică a problematicii care le circumscrie și care subîntinde două niveluri, fiecare cristalizat binar. Pe cel dintâi l-am enunțat lămurit – ecuația Herder/Humboldt, *i.e.* cultura națională vs cultura (cultivarea) universală –, pe cel

de-al doilea l-am evocat implicit: cultura română vs cultura din tărâmurile de exil. Nu este locul aici pentru a inventaria dezbaterele, unele mai animate decât altele, generate ieri sau azi de ambele niveluri. Semnalez în schimb că, deși avem în față cupluri mutual-contradictorii, ele nu se exclud; nici cuplurile, nici nivelurile. Există un *vinculum* (o *relianță*) ce ține de/întreține *plenitudinea deschisă* pe care cultura autentică o presupune, abstracție făcând de disponibilitățile intelective mărunte (dar dublate de „hărnicia voinței”), dar și de zarva giruetelor ideologice („corectitudinea politică” fiind cea mai vioaie). Această *relianță* – înțeleasă drept „le partage des solitudes acceptées et l'échange des différences respectées” (Boll de Bal, 1996: 58) – constă în *valența onto-cognitivă* a culturii și este indiferentă față de definiții ori avataruri de tot felul (studii culturale, globalizare etc.); așadar, esențial este *rolul* culturii.

Or, rolul culturii este *trezirea* (la *cogitatio*, despre care glosa Descartes, în opoziție cu *trezirea fiziologică*); *trezirea la logos*, considerat în toată constelația lui semantică (rațiune, cuvânt, lumină inteligibilă ș.a.). „Scopul culturii – scrie Thomas De Koninck – este să ne trezească și să ne mențină treji. Nu există alt remediu împotriva crizelor”; *trezirea progresivă* „ne îngăduie să trăim, ea dă sens vieții, și acesta este sensul culturii” (De Koninck, 2001: 184). Nu altceva spusese Vintilă Horia, trei decenii mai devreme, în eseul intitulat *Un scriitor împotriva veacului* (1977):

scriitorul, situat în permanentă opoziție, în epoci agonice ca a noastră, are datoria de a scutura umanitatea, de a o trezi din somnul ei tehnico-optimist, de a provoca o ruptură în omogenitatea thanatică a sistemelor actuale, de a da socoteala și de a reprezenta principiul salvator al eterogeneității (Albu, Anghelescu, 2015, 238-263).

Este exact ceea ce face *Jurnalul unui țăran de la Dunăre* dar nu numai.

Anvergura și profunzimea operei, iluminate de o gândire complexă, îl situează pe Vintilă Horia în *răspăr* cu epoca sa.

Neobosit promotor al *cunoașterii plenitudinare* – o cunoaștere emergentă *prin și dincolo* de ținuturile fărâmițate ale științei, filosofiei și artei, dar simultan ancorată în filosofie, artă și știință, inclusiv prin rizomi apofatici –, Vintilă Horia este un adversar redutabil al logicii disjunctive, socotind-o responsabilă de timpurile decăzute ale istoriei și de prezentul entropic, un prezent spoliat de transcendență. O atestă, în egală măsură, atât nervurile conceptuale ale operei (studiile de epistemologie literară ori dialogurile cu „centrele pământului”), cât și cele simbolice (creația romanescă ori poezia), dar mai ales comuniunea dintre conceptual și simbolic, *i.e. înglobantul* lor, care ține de *lumea inefabilă a sensului*. Laolaltă cu personajele sale conceptuale (Ovidiu, Platon, Toma Singuran, Cervantes, Rilke, El Greco) și confrății săi spirituali (Jünger, Heisenberg, Eminescu, Blaga, Abellio, Lupasco), Vintilă Horia propune o cale cognitivă ce răzbate în orizontul *trezirii*.

Adept nestrămutat al sincronicității onto-epistemologice și „nomad poliglot” prin destin, grație tocmai statorniciei sale reflexive, scriitorul este, simultan, și un *nomad imobil*; algebra acestei subtile coluziuni i-a nutrit, deopotrivă, opera și viața. Nu întâmplător, într-un studiu grăitor prin însuși titlul său – *La patria ideal de Vintila Horia o cómo uno puede llevar su espacio consigo* (2020) –, Georgeta Orian, unul dintre exegeții avizați ai lui Vintilă Horia, construiește o rafinată ecuație analitică între „la geografía del encuentro” și spațiul originar (mioritic) „como espacio elegido”. Este exact ecuația în orizontul căreia umbra statornicului „țăran de la Dunăre” și umbra poliglotului pribeag fuzionează în aceeași neostoită căutare cognitivă.

Prin noțiunea de „nomad poliglot”, propusă de Jean-François Malherbe, autorul său înțelege arhetipul metaforic al subiectului autonom care circulă de la o cultură la alta (Malherbe, 2000, 2011). Prin urmare, ceea ce-l definește este peregrinarea neînhibată idiomatic; extrapolând, se cuvine însă un adaos: și forța de *relianță*. Din această perspectivă, *nomadul poliglot* devine agent al *transculturalității*: el aparține mai multor culturi, fără a se identifica definitiv vreuneia, iar călătoria

sa înseamnă o permanentă transgresiune-relianță; în, între, dincolo de culturi (Nicolescu, 1996; Welsch, 2017). Este și cazul „țăranului de la Dunăre”:

Fiecare din cele patru limbi care-mi pun în mișcare pana, scrie Vintilă Horia, îmi ușurează intrarea în domeniul de fiecare dată mai vaste, patriile mele devenind astfel posibilități de dezvoltare a sinelui. Roma, Madrid, Paris cu tot ce aceste geografii implică, înlocuiesc acel București în care am fost și nu am cum să încetez a fi (Horia, 2016: 157).

Locuind simultan mai multe culturi, Vintilă Horia își plasează creația (și sinele) pe o orbită care, traversându-le, înglobează aceste culturi. Scris în plină glorie a Premiului Goncourt, o glorie flagelată însă de nepieritoarea hidră ideologică, dar imun la ea, *Jurnalul unui țăran de la Dunăre* este liantul dintre existență și creație: „o trăsătură de unire între conștiința mea și opera mea” (*ibidem*: 243), o punte peste hăururile prezentului. „Măsurat în leghe și zile, drumul a fost scurt”; „Adevărata lui lungime s-a desfășurat în interior, ca o cărare sculptată nu pe pantele unui munte, ci în adâncimile lui, care pot fi infinite” (*ibidem*: 247).

Pribeag în spațiu și statornic în convingerea că actul creator înseamnă totodată act de cunoaștere, „țăranul de la Dunăre” este un „cavaler al resemnării” revoltate, un gânditor pentru care lumea sensului scipește dincolo de oră și dincolo de vizibil: arta „este un drum interior și nu un exoterism” (*ibidem*: 93). Prin acest postulat, Horia se înscrie în nobila tradiție culturală a călătoriei interioare; să ne amintim de *daimonul* lui Socrate și de transcendență, ca dimensiune a interiorității, la Augustin. Din această călătorie, întreprinsă odinioară și de Novalis, Fernando Pessoa își nutrește și opera, și viața: *Livro do Desassossego* este expresia majoră a *voiajului* său *imobil*. Aducând întreolaltă spații și culturi diferite, pentru „țăranul de la Dunăre” exilul se dezvoltă ca *locuire în lumea sensului*:

La búsqueda espiritual no se puede concebir sin considerar los atributos de un espacio privilegiado, el que, al fin y al cabo,

llega a ser simbólico para el que tiene aquí sus raíces. La recuperación de los topos de la geografía del encuentro plantean implícitamente el problema de vivir consciente la experiencia del exilio (Orían, 2020: 102).

Eminescu, arhetip al „țăranului de la Dunăre”

Dar ce înseamnă „țăranul de la Dunăre”, dincolo de *Larousse* și de fabula lui La Fontaine, invocate de Vintilă Horia? Ba, chiar dincolo de acel „muy rústico villano”, care descinde în senatul roman pe vremea lui Marcus Aurelius, după cum ne spune Antonio de Guevara în *Rejoj de Principes* (1529), document neinvocat în text, dar sursă pentru La Fontaine și Rousseau! Ce înseamnă, așadar, „țăranul de la Dunăre”, privit de *dincoace*, din miezul *Jurnalului* în discuție? Două sunt sensurile ireductibile pe care scriitorul le pune în lumină: dimensiunea spirituală și plenitudinea.

Mai întâi, „țăranul de la Dunăre” scapă determinărilor de ordin etnic: este „o rasă spirituală [...] care acceptă în aparență ordinea asfaltică a ideologiilor, dar continuă să-și practice filosofia și religia, de altfel strâns înrudite”; „ostil istoriei”, el știe „mai mult despre destinul uman și despre moarte decât un doctor în filosofie, prizonier al cunoștințelor sale (pe care Platon le numea *opinii*) științifice, la fel de friabile ca ideologiile și la fel de îndoielnice” (Horia, 2016: 54-55).

Pentru Vintilă Horia, „expresia cea mai completă a țăranului de la Dunăre” este Eminescu, pe care niciun regim „nu a îndrăznit să-l atace deschis”. Este drept că, în faza lui cea mai violentă, din anii '50, comunismul „a făcut tot posibilul să aducă atingere mitului său”, însă, nereușind, „a încercat să-l anexeze

¹ Titlul complet al cărții lui Guevara, cu un succes imens în Europa veacului al XVI-lea și după aceea, este *Libro aureo del gran emperador Marco Aurelio con el Relox de Principes*. La noi a fost tradus de Nicolae Costin, prin intermediar latin, în jurul anului 1700; originalul traducerii s-a pierdut, iar copia-reper este datată 1714, cf. N. Cartoian, 1941.

nevoilor sale, prezentându-l ca pe un precursor" (*ibidem*: 168). Trebuie spus că eșecul acestor blamabile manevre anamorfo-tice nu-i descurajează pe actualii „nevoiași de absolut”, cei care populează foarte siguri de ei „noua ignoranță” din dosul „co-rectitudinii politice”, să fie încă mai violenți în imundul demers antieminescian menit să-i pună pe ei în lumină. Aceste fățișe porniri demolatoare nu fac însă decât să evidențieze și mai apăsător forța semnificantă care nutrește opera țăranului de la Dunăre Eminescu.

În 1989, cu prilejul *Centenarului Eminescu*, Vintilă Horia declara:

Eminescu a dit, selon l'interprétation heideggérienne du verbe *dire*, verbe de l'humain, verbe en soi, ce que notre peuple *disait* lui aussi depuis des millénaires et au même endroit, là où notre âme prit naissance, au-delà des temps connus.

Punând semnul egalității între Poet și Țară, conferențiarul adăuga:

Nous n'avons pas bougé, pas même en esprit, oserais-je dire, constituant ce que Lucien Blaga aurait appelé „éon dogma-tique”, une réalité formée dans la connaissance de l'Etre, un corps sacrifié, martyrisé et ressuscité sur sa propre éternité, si ce mot possède encore un sens dans la fragile austérité de l'histoire (Horia, 1989: 11-12).

Fragilitatea istoriei nu fragilizează însă eternitatea, ori-zontul în care „țăranul de la Dunăre” se conturează. „Imobil ca o bază chimică, el neutralizează acizii cei mai puternici, are chiar puterea de a face ca erorile să cedeze, de a le lua în serios până a le transforma în niște fațade ridicole” (Horia, 2016: 168-169). Dar, vorba lui Vintilă Horia: „Este o poveste asemă-nătoare cumva cu scufundarea și cu resurecția din *Divina Co-medie*. Numai Dante a putut să treacă din Infern în Purgatoriu, fiindcă era destinat să aducă mărturie și să lase urme” (*ibidem*: 169).

Sincronizând densitatea ontologică și vizionarismul cogni-tiv întemeiat pe înțelepciunea experimental-apofatică, Vintilă

Horia proiectează, de asemenea, imaginea țăranului de la Dunăre ca *om total*: „omul viitorului, cel în care ceea ce a fost întâlnește pe cel ce va fi într-un spațiu-timp ne-euclidian” (*ibidem*: 236). Neîndoielnic că „întâlnirea” la care gânditorul trimite este, în fapt, o *anagnorisis*, căci omul interior și omul exterior nu s-au separat niciodată, în ciuda „faunei microbiene din Kali Yuga”; au fost doar îndepărtați de o semantică reductivă, care credea că, dimpotrivă, îi unește definitiv: sub zodia cartezian-scientistă, *simbolul* a fost ocultat de *sintem (synthéma)*. Or, sintemul nu-i decât un simbol scheletizat: tesera are un rol clar determinat, n-are mister, în vreme ce Realitatea se prelungește în insondabil, iar comprehensiunea ei nu se poate dispensa de simbol, înțeles ca, parafrazându-l pe Durand, *epifanie a sensului*. Sintemele sunt adevăruri parțiale, aidoma celor manifeste în iatacuri disciplinare ce se socotesc autonome (știință, filosofie, artă, literatură), în timp ce cunoașterea autentică înseamnă transgresiune-sincronizare.

Înglobantul ca *nostos*

Resimțindu-și prezentul ca „Timp al histrionului devenit dumnezeu al mulțimilor”, al „morții fără remușcare și al asasi-nului devenit model universal valabil” (*ibidem*: 101), timp al politicianului „abil în amenajarea dezastrelor” (*ibidem*: 60) și al înaltei prostii civilizate, scriitorul proclamă constant *imperativul sincronizării* adevărilor din fizică, biologie, astronomie sau roman, pentru că „adevărurile nu vor înlocui niciodată Adevărul”. Este un imperativ pe care manuscrisele eminescien-e îl semnalau deja. Convingere ireductibilă a lui Vintilă Horia, el însuși țăran de la Dunăre, necesitatea *cunoașterii nedivizate* este formulată constant în textele sale teoretice – precum *Introducere la literatura secolului XX* (1976) sau *Călătorie la centrele pământului* (1971) –, cu adânci personanțe în creația romanească, bunăoară în *Persecuțați-l pe Boețiu!* (1983), *Un mormânt în cer* (1987) sau *Cheile crepusculului* (1988).

Indiferent cum vom numi procesul ce o susține, *relianță* ori *înglobant*, acesta este susceptibil, aidoma simbolului din viziunea lui Heisenberg, să deschidă porți către *regiuni de realitate* greu accesibile: «le symboles ne „signifie” pas quelque chose de déterminé, susceptible d’être explicite. [...] il nous dispose à l’accueil et il ouvre les portes qui mènent à des régions de réalité difficilement accessibles» (Heisenberg, 1998: 348). Altfel spus, către *lumea sensului*, ceea ce echivalează cu trezirea la *cogitatio*.

Pentru Karl Jaspers (1965: 29-30), *înglobantul* se manifestă în sciziunea-incluziune Subiect-Obiect (nereducându-se nici la unul, nici la altul); inaccesibil în sine (nu-l întâlnim nici odată), *înglobantul* face posibilă *unitatea deschisă Subiect-Obiect*, la un nivel de realitate pe care Stéphane Lupasco îl numea „starea T” (de la *terț inclus*). Înțeles astfel, el corespunde zonei de transparență absolută, non-rezistentă experimental (*Terțul ascuns*), care, în viziunea lui Basarab Nicolescu, conciliază toate nivelurile de Realitate (Nicolescu, 2009). „Starea T” / „Terțul ascuns” constituie climatul însuși al cogniției plenitudinare, dincolo de spațiu și prezentul desacralizat, *i.e.* orizontul în care Vintilă Horia proiectează imaginea omului total. În acest orizont, *resurecția* Subiectului, în unitatea deschisă cu Obiectul, implică *resurecția* sacrului.

La mijlocul veacului trecut, autorul *Omului revoltat* socotea, laolaltă cu Nietzsche, că, odată cu dispariția credinței, «la question la plus douloureuse, la plus déchirante» este «celle du cœur qui se demande: où pourrais-je me sentir chez moi?» (Camus, 1951: 94). Pe drept cuvânt, Diana Câmpan afirmă că aceasta este totodată „marea întrebare care traversează obsedant romanele secolului XX. Omul bolnav și societatea bolnavă devin alegorii ample ale umanității, morbul destrămării îmbrăcând cele mai variate forme, de la nebunia grotescă, la bolile plebee sau molimele extinse dinspre om către întreaga lume. Semn că lipsește protecția sacră, semn că s-au eternizat Sodoma și Gomora” (Câmpan, 2005: 21). Acestei realități, romancierul Vintilă Horia îi va contrapune un edificiu epic care

caută *cheile crepusculului*. Sustrăgându-se spațialității determinate și opunându-se timpului său, el își găsește în altă parte sălaş: în lumea sensului. Or, a locui în lumea sensului înseamnă *deschidere către lume*, o deschidere neviciată de locuri și capcane temporale. Aflat la Gif-sur-Yvette, miercuri 28 iulie 1964, Vintilă Horia nota:

Acasă... [...] Pentru mine «acasă» a încetat de-acum să mai țină de vreun spațiu. Doar timpul, în măsura în care devine un trecut din ce în ce mai îndepărtat, poate să-mi ofere un sălaş veritabil, un cămin; la fel un viitor situat el însuși dincolo de timp, dincolo de orice idee de spațiu și cronologie (Horia, 2016: 159).

Este vorba aici tocmai despre *veritabila* deschidere către lume. Iar «cette ouverture au monde qui est en meme temps le „monde de Dieu” reste finalement aussi le bonheur que le monde puisse nous offrir: la conscience d’être chez soi (*das Bewusstsein der Heimat*)» (Heisenberg, 1998: 387). Țăranul de la Dunăre Vintilă Horia, care s-a întreținut cu fizicianul-filosof la Institutului Max Planck din München, într-una dintre călătoriile sale la „centrele pământului”, avea conștiința *înglobantului* lumii: „conștiința de a fi acasă”.

Știm mai multe, dar nu mai mult

La Vintilă Horia, *înglobantul* lumii este *sacrul*, înțeles, în vecinătatea lui Mircea Eliade, ca structură endogenă a conștiinței umane, în pofida „suprafețelor fără consistență ale vremii noastre” (Horia, 2016: 248) și a mințitor aptere care îi ilustrează „cretinismul tehnico-politic”. Denunțând constant prezentul, pe care Fernando Pessoa deja îl numea „eră metalică a barbarilor”, gânditorul denunță îndelungata „criză a simbolismului religios” (despre care va scrie în 1989 Jean Borella), implicit, necesitatea *întâlnirii* (sincronizării) dintre apofatismul mistic, apofatismul științei și apofatismul artei. Devine limpede, cred, că sacrul horian este îmbibat de seva etimologică primă,

contiguă *hieros*-ului grec; deși depășește rațiunea (e *ganz andere*, ca la Rudolf Otto), el este rațional (ca la Eliade), dar nu și raționalizabil (în sensul distincției lui Edgar Morin dintre raționalitate și raționalizare: *deschidere gödeliană/închidere logică*). Oricum, el nu se înscrie în vreo dogmă constituită/instituționalizată; cu atât mai puțin în ipostază de – Peter Sloterdijk *dixit* – „bancă de răzbunare metafizică”.

Manifest *et in super nos*, sacrul este garanția unei autentice *anagnorisis* dintre „a fost” și „va fi” (omul nedivizat). „Într-o epocă în care fizica proclamă necesitatea sacrului, exclusivismul cantonării în profan mi se pare grotesc” (*ibidem*: 227). Prezent, la fel de tenace, în deloc puține confesionale, în cărți și laboratoare, ca să nu mai vorbim de birourile vătuite în care se pun la cale destinele oamenilor, exclusivismul obtuz zăgăzuește calea spre cunoașterea autentică, funciar luciferică. Mai mult, acționând în numele „noilor religii seculare”, după cum le numește Nicu Gavriluță – corectitudinea politică, fetișizarea tehnologiei și transumanismul –, nu puțini dintre contemporanii noștri participă cu voioșie la uniformizare, la aplatizarea valorilor și imanentizarea oricărui simbol legat de „vechea” transcendență. Amputată de forța simbolică, gândirea se risipește astfel în descriere reductivă, cel mult în parțiale și tendențioase sinteze. Or, conciliind conceptul cu inefabilul, simbolul se dovedește *ecuantul* ce (re)învestește ființa atât cognitiv, cât și ontologic.

Nu întâmplător, într-un eseu din anii '80, *Crucea/La Croix*, Vintilă Horia focalizează drama – de fapt, mefiența – științei de după Planck:

Drama vie a omului de știință este aceea a ultimei opțiuni, căci, recunoscând existența unui Creator și prezența în materie a unei forțe sau a unei energii dificil de definit prin separatismul cartezian, fizicianul, la fel ca biologul, prinși în angrenajul trecutului, sintetizează în loc să sincronizeze (Horia, 2017: 73).

Este și pricina pentru care gânditorul consideră că știința, „de la Plank încoace”, se află în limbul unde Dante îi așeza pe

cei care n-au ajuns să-și trăiască profețiile (Platon, Pitagora, Vergiliu). De altfel, exilatul florentin, grație „universului viu, palpitând de viață în lumina sacrului” pe care-l creează, „rămâne cel mai mare poet al lumii” (Horia, 2015: 62), „o culme de pe care literele occidentale s-au tot rostogolit la vale” (*ibidem*: 246). Iar asta, pentru că au ignorat esențialul: omul, în totalitatea lui indivizibilă, în vreme ce arta autentică, „fiind un fel de a căuta adevărul și uneori iluzia de a-l fi găsit, se învecinează cu sacrul, sau chiar face parte din el” (*ibidem*: 93).

Gândirea creatoare este instauratoare de sens. Catafaticul nu va birui niciodată apofaticul; Caragiale – ghid, odinioară, al poetului Vintilă Horia în *Cetatea cu duhuri* –, spunea în corespondența cu Vlahuță că azi știm *mai multe*, dar *mai mult* decât s-a știut de când lumea, n-o să știm niciodată. Gânditorul Vintilă Horia știa multe, dar mai ales *mult*. De aceea, contemporanii săi sunt mai degrabă Boethius, primul mare artizan al concilierii dintre rațiune și dicțiune, sau El Greco, mare maestru al simbolului sacru, decât Sokal, mare maestru al șarlataniei, ori Teilhard de Chardin, maestru incontestabil al optimismului abuziv. Totodată, răzlețitul țaran imobil de la Dunăre *ne este* contemporan, căci, postulează Giorgio Agamben, contemporanul, care face posibilă întâlnirea dintre timpuri diferite ale istoriei, „primește drept în față fasciculul de întuneric generat de vremurile sale” și este capabil să scrie „înmuindu-și pana în tenebrele prezentului” (Agamben, 2014: 23).

Locuim, scrie Vintilă Horia în jurnalul său, „un timp al suflului pus pe cruce, în sensul care îi convine cel mai mult, iar asta e *fericirea*, vreau să spun bucuria de a cunoaște adevărul, o suferință subtilă care atinge conștiința eternității” (Horia, 2016: 234).

Am afirmat cu un alt prilej că Vintilă Horia este mai mult decât scriitor: el aparține herbului ales al *gânditorilor*. De aceea, el scapă clasificărilor carteziene, gânditorii autentici fiind insensibili, prin natură, la sirenele microase ale dogmei, ale canoanelor sau la chemările răgușite ale falșilor profeți. Toate aceste „sunete dificile” sunt „saturate de pulberile orgoliului și